

BALKAN SAVAŞLARI

Erdi BATUR

E. Vali

Balkanlar; ilk çağlardan günümüze kadar süre gelmiş, son derece uzun ve karışık, ekseri kanlı savaflara sahne olmuş, yerel anlaşmazlıklarla dolu bir tarihe sahiptir. Bu yönüyle Balkan Yarımadası yalnız Avrupa'nın değil, belki dünyanın en dikkat çekici bölgesidir.

Balkan Yarımadası: Avrupa Kıtası'nın güneydoğu bölgesine denir. Akdeniz ile bu denizin kolları olan Ege, İyon ve Adriya Deniz'leri ile Karadeniz ve Marmara Denizi'nin kuşattığı yarımada, gerçekte Avrupa Kıtası ile arasında doğal bir sınır yoktur. Trieste Körfezi'nden başlayarak Ljubjana'dan geçen Sava ve Tuna Nehirleri boyunca uzanıp Karadeniz'de son bulan bu hat, Avrupa Kıtası ile yarımada arasında bölgenin sınırı kabul edilir. Yüz ölçümü 620 bin km²'dir. Yarımada'nın büyük kısmı sarp ve ormanlık sıradağlarla kaplı olduğu için, bölge ismi buradan gelir. Ovaları, yarımada'nın doğusunda yer alır. Bölgede; Romanya, Yugoslavya¹, Arnavutluk, Yunanistan, Bulgaristan ve Trakya Bölgesi bulunur.

Balkanlar; ilk çağlardan günümüze kadar süre gelmiş, son derece uzun ve karışık, ekseri kanlı savaflara sahne olmuş, yerel anlaşmazlıklarla dolu bir tarihe sahiptir. Bu yönüyle Balkan Yarımadası yalnız Avrupa'nın değil, belki dünyanın en dikkat çekici bölgesidir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun Beylik zamanında Orhan Bey'in oğlu Şehzade Süleyman Paşa komutasında bir kuvvetle Gelibolu'ya çıkarak Ru-

meli Fütuhata başlamıştır. Padişah I. Murat ve Yıldırım Beyazıt Dönemlerinde yaşanan savaflar ile Beyazıt'ın 1396 tarihinde Haçlı ordusunu Niğbolu Savaşı'nda yenmesi sonucunda Balkanlar, Osmanlı Devleti toprakları olmuştur. Bölgenin siyasi sınırları bugünkü şeklini Balkan ve I. Dünya Savaşı'ndan sonra almış, II. Dünya Savaşı'nda ise yerel bazı değişiklikler meydana gelmiştir.

BALKAN ŞAVALARI VE SEBEPLERİ

Osmanlı İmparatorluğu'nun gerileme sebepleri arasında iki önemli husus vardır. Biri, İmparatorluğun hızla gelişip ilerleyen Batı'ya ayak uyduramaması, diğeri 19. yüzyılda ortaya çıkan ve hızla yayılan milliyetçilik akımıdır. "*Her millet, kendi devletini kurup, kendi isteğine göre kendisini yönetmelidir*" şeklinde açıklanan Fransız İhtilali etkisi ile yaratılan bu akım, içlerinde birbirinden farklı uluslar barındıran devletler için yıkım olmuştur.

Osmanlı İmparatorluğu çok uluslu bir devlettir. Toprakları üzerinde yaşayan milletleri serbest bırakmış olduğu için, onlar da milli varlıklarını koruyup sürdürmüşlerdi. Bu uluslar durumdan memnundular. Ama milliyetçilik akımı yayılmaya başlayınca, egemenliği altında yaşayan uluslar bağımsız olmak için harekete geç-

tiler. Bazı devletlerin destek ve yardımı ile ayaklanma hareketleri baş gösterdi. Balkan Yarımadası farklı ulusların yaşadığı topraklar olması nedeniyle, ayaklanmalarda en fazla bu bölgede meydana gelmiştir.

Ayaklanmaları daha fazla Rusya kıskırtıyordu. 17. yüzyılda gücünü göstermeye başlayan Rusya geniş topraklara sahipti. Ama rahatça dışa açılacak limanları yoktu. Amacı Baltık Denizi ve özellikle Akdeniz'e çıkmaktı. Akdeniz'e inmek için önce Karadeniz'i, sonra Boğazları ele geçirmesi gerekiyordu. Rusya bu amaçla ulaşabilmek için her yola başvurmaktan geri kalmadı. Bu yollardan biri, ırk ve din bakımından akraba oldukları Balkan ulusları üzerinde etki ederek Osmanlı Devleti'ni parçalamak, sonra boğazları ele geçirmektir. Balkan ulusları Ruslar gibi Slav ırkından olup, aynen Ruslar gibi Ortodoks mezhebine bağlıydı. Slav ırkından olmayan Yunanlılar da Ortodoks idiler. Bu mezhebin yönetici elemanlarını İstanbul Fener Rum Ortodoks Kilisesi yetiştiriyordu. Milliyetçilik akımı Rus propagandası ile birleşince Balkanlarda ayaklanma baş gösterdi. İlk önce Yunanlılar, arkasından Sırlar, Karadağ ve Bulgarlar birbiri ardına ayaklanarak bağımsız ya da özerk devletler kurdular. Sonra topraklarını genişletmek, büyütmek için Osmanlı'nın Balkanlarda bulunan topraklarına göz diktiler.

1 Karadağ, Sırbistan, Bosna Hersek, Hırvatistan, Makedonya ve Slovenya diye bölündü.

Görsel Kaynak: <https://www.sosyalciniz.net/balkan-savaslari-ve-sonuclari/>

AVRUPA DEVLETLERİ

Ruslar, Boğazlar üzerindeki isteklerinin gerçek olması için Balkanları araç olarak kullanmaya devam ediyordu. Acaba Avrupa ülkeleri bu istekler hakkında ne düşünüyordu?

İngiltere 19. yüzyılda büyük bir sömürge imparatorluğu kurmuştu. Hindistan'a ve Uzakdoğu koloni ve sömürgelerine giden kestirme yol, Ortadoğu'dan geçiyordu. 1869 yılında Süveyş Kanalı'nın açılması ile bu su yolunun önem kazanmış olması nedeni ile bölgenin "güçsüz devlet elinde" bulunması 19. yüzyıl boyunca izlediği başlıca politika olmuştu. Bu kazanımı devam ettirmek için yapılması gereken fedakarlığı da yapmaktan kaçınmamıştır.

1871 yılında birliğini sağlayan Almanya, Bismark Dönemi'nde barışçı politika izledi. Kral II. Wilhelm, Rusya'ya karşı Avusturya-Macaristan'ı destekledi. Bilahare, İngiltere'nin sahip olduğu pazarlara göz dikti. Bu sebeple hızla silahlanmaya başladı. Bir yandan da Müslümanların Halifesi Osmanlı Sultan'ına yaklaştı. Zira Osmanlı ülkesi geniş olduğundan, Alman ekonomisi için paha biçilmez değer taşıyordu. Almanya'nın Osmanlı Devleti'ne yaklaşması İngiltere'yi kuşkulandırdı. Osmanlı Devleti'nin güçlü bir devletle iş birliği

yapmasını istemedi. Sömürge imparatorluğunun can damarı olan su yolu (Süveyş) tehlikeye düşeceğinden endişe ediyordu. Bu nedenle politika değiştirme gereğini duydu.

20. yüzyıl başında Rusya güçsüzdü. Osmanlı Devleti'nin Rusya etkisi altına girmesi İngiltere'yi rahatsız etmedi. Bu yüzden İngiltere ile Rusya arasında bir yakınlaşma oldu. Almanya'nın güçlenmesini istemeyen Fransa'da bu yaklaşımın içine girdi. 1908 yılında Estonya'nın Başkenti Reval'de İngiltere Kralı ile Rus Çarı bir araya geldi ve İngiltere, Rusya'yı Osmanlı Devleti'ne karşı serbest bıraktı. Bu anlaşmaya göre İngiltere, Rusların Balkanlar ile Boğazlar üzerindeki isteklerine ses çıkarmayacaktı.

BÖLGEDE DURUM

Balkan ülkeleri Yunanistan, Sırbistan, Karadağ ve Bulgaristan ile Osmanlı Devleti arasında meydana gelen ve iki ayrı safhaya ayrılan savaş, Çarlık Rusyası'nın kışkırtma ve himayesi altında çıkmıştır. Osmanlı Devleti üzerinde hakimiyet kurma hayaline kapılmış olan Ruslar; Osmanlı Devleti kuzey Afrika'da Trablus Savaşı'nda bulunduğu sırada, ortam kargaşasından faydalanarak Boğazlardan serbestçe geçmeyi Bab-ı Ali'ye kabul ettirmek gayesi

ile Balkan devletlerini İmparatorluk üzerine saldırmaya teşvik etmiştir.

Bir yanda İtalya ile girişmiş bulunduğu Trablusgarp Savaşı, öte yanda memleket içinde baş gösteren İttihatçı-İtilafçı mücadelesi neticesinde Osmanlı Devleti'nin başına açtığı gailiyi bulunmaz fırsat sayan Rusya, Balkan devletlerini Osmanlı aleyhine kışkırtmıştı.

Bu sıralarda Balkan ülkeleri arasında Makedonya anlaşmazlığı sürüyordu. Ülkelerin hepsi Makedonya üzerinde hak iddia ettiğinden, Ruslar bu ihtilafı çözmeyi kendisine görev saymış ve önce Bulgaristan-Sırbistan arasında anlaşma sağlamış, buna göre Makedonya'nın Bulgar tarafına düşen parçası Bulgarlara, Sırbistan'a yakın olan tarafları Sırlara, güneyi ise birlikte Osmanlı'ya saldırdığı takdirde Yunanistan'a kalacak şekilde aralarında 13 Mart 1912'de kararlaştırılmıştı. Yunanistan bu anlaşmaya 29 Mayıs tarihinde katılmıştır.

İmparatorluğu paylaşmak için yapılan bu hazırlıklardan, iç ve dış gailerle uğraşan Bab-ı Ali'nin haberi olmamış, hatta ordu terhis edilmişti.

Vergi vermeyi reddederek dağlara çıkan Arnavut çetelerine karşı Osmanlı Devleti'nin gönderdiği kuvvet karşısında çetelerin Karadağ'a

kaçması üzerine, bunları teşvik ve himaye eden Karadağ, bu kadar mülteciyi besleyecek durumda olmadığını ileri sürerek büyük devletlere başvurmuştur. Bulgaristan ve Sırbistan hükümetleri de bu hale son verilmesini istemişlerdir.

Ruslar bu durumdan yararlanarak, Balkan Yarımadasında kurulmuş yeni devletleri Osmanlı'ya karşı kışkırttılar. Osmanlı Devleti Trablusgarp'ta savaşırken, Sırbistan harekete geçti. Savaşı önlemeyi ister görünen büyük devletler, hangi taraf yenilirse yenilsin, Balkanlarda statüko muhafaza edileceği yönünde görüşlerini ilan etmişlerdi.

Osmanlı sınırlarına saldıran Karadağ'a karşı Bab-ı Ali asker göndermeye başlayınca Bulgaristan-Sırbistan-Yunanistan ve Karadağ Hükümetleri 3 Ekim'de bir nota vererek, Osmanlı Devleti'nden üç gün içinde Sırbistan, Makedonya, Arnavutluk ve Girit'e bağımsızlık verilmesini istemişlerdir. Bu süre bitince aynı şekilde istekleri tekrarlamışlar ve büyük devletlere müşterek nota vererek üç gün içinde Bab-ı Ali muvafakat etmediği takdirde isteklerini silah zoruyla kabul ettireceklerini bildirmişlerdir.

1912 ilkbaharında bu gelişmeler olurken Osmanlı, Trablusgarp'a saldıran İtalya ile savaş halinde idi. Ruslar durumdan yararlanarak, Balkan Yarımadasında kurulmuş yeni devletleri Osmanlı'ya karşı harbe kışkırttı. Bunun üzerine Sırbistan harekete geçti. Bu arada Osmanlı Devleti elinde kalan toprakları da Bulgaristan ile paylaşmak üzere anlaştı. Kısa süre sonra Karadağ, en son da Yunanistan bu anlaşmaya katıldı. Böylece Osmanlı Devleti'ne karşı harekete geçme hazırlıkları tamamlanmış oldu.

I. BALKAN SAVAŞI

Yunanistan, Sırbistan, Karadağ ve Bulgaristan, yakın tarihte Osmanlı Devleti'nden ayrılarak, bağımsız olmuşlar-

dı. Kendi aralarında anlaşmazlıklara son verip, Osmanlı'yı Rumeli'den atmak amacıyla Rusların da teşviki ile anlaştılar. Trablusgarp Savaşı'nı da fırsat gördüler. Karadağ'ın Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etmesi ile 8 Ekim 1912'de I. Balkan Savaşı başladı. Balkan devletlerinin bu hareketlerini, kendi iç işlerine müdahale sayan Osmanlı Hükümeti'de 18 Ekim'de bu devletlere savaş ilan etmiş ve böylece I. Balkan Savaşı başlamıştır.

Osmanlı Devleti savaşa olumsuz koşullar altında girmişti. Komutanlar arasında anlaşmazlık, ordunun gücünü zayıflatmış, geri hizmetlerde araç-gereç ve yiyecek ulaşımı aksamıştır. Genelkurmay savaş tehlikesi ortada iken, önlem almak bir yana askerlerin bir bölümünü terhis etmişti. Bu sebeplerden ötürü Balkan Devletleri karşısında hemen her cephede yenilgiye uğrandı.

Kırklareli-Hasköy Hattı'nda toplanan Osmanlı Ordusu, 23 Ekim 1912 günü kendisinden üç kat üstün Bulgar Ordusu tarafından saldırıya uğramış ve 24 Ekim'e kadar devam eden savaşta yenilmiştir. Bulgar Ordusu karşısında Lüleburgaz-Karaağaç Hattı'nda tutunamayan Osmanlı Kuvvetleri Çatalca Hattı'na çekilip yeni takviye aldıktan sonra, ilerleyen Bulgar Ordusu'nu 17-22 Kasım savaşlarında yenmiştir.

Makedonya'da bulunan Garp Ordusu, 23-24 Ekim'de Komanova Savaşı'nda Sırlara yenilince, Arnavutluk istikametine dağılmış, Sırlar ile Yunan Makedonya'yı işgal etmişlerdi.

Selanik'te bulunan Tahsin Paşa 35.000 kişilik ordusunu savaşa sokmadan teslim olmuştu. Düşman karşısında direnen Yanya, İşkodra ve Edirne dışında tüm Batı Trakya'dan çekilmek zorunda kalındı. Bu arada 28 Kasım 1912'de Arnavutluk bağımsızlığını ilan etti. Böylece Osmanlı Devleti'nin varlığı Balkanlarda sona eriyordu. Çatalca önlerine gelen Bulgarlar daha ileri gidemeyeceklerini

anlayınca Osmanlı Devleti ile 3 Aralık 1912'de ateşkes imzaladı.

Avrupa Diplomasisi

İstanbul'un Bulgarların eline geçmesinden kuşkulanan İngiltere ile Rusya bu durumdan endişe etmiş, diğer taraftan Sırların Adriyatik Denizi'ne inmek üzere Arnavutluk topraklarını işgale başlaması Avusturya ve İtalya'yı harekete geçirmiş, bu arada Berat Mebusu İsmail Bey teşvik edilerek Arnavutluk'a bağımsızlık ilan ettirildikten sonra, bu yeni devletin tarafsızlığı tanınmak suretiyle Sırp ilerlemesine set çekilmiştir.

Karadağ'ın Arnavutluk'a ait İşkodra'yı işgal etmesi yüzünden çıkan buhran Avusturya müdahalesi karşısında Karadağ'ın çekilmesi ile halledilmiş oluyordu.

Bulgarlar ile yapılan ateşkestten kısa zaman sonra 23 Ocak 1913'te başlayan barış görüşmeleri sırasında Kâmil Paşa Kabinesi yerine Mahmut Şevket Paşa Kabinesini kurmak suretiyle iktidara geçen ittihat ve Terakki, aşırı Bulgar isteklerini kabul etmeyip Edirne ve diğer şehirlerin elden çıkmasına razı olmadığından anlaşmaya varılamamıştır. Bunun üzerine yeniden savaş başlamıştır.

6 Mart'ta Yunanlılar kuşattığı Yanya Kalesi'ni düşürmüş, 26 Mart'ta Bulgarlar Edirne'ye hücum ile işgal etmeye başlamış, 23 Nisan'da Karadağ, Esat Paşa'nın ihaneti yüzünden İşkodra'yı ele geçirmiştir. Ancak Karadağ, Avusturya'nın baskısı sonucu boşaltılarak, 5 Mayıs'ta büyük devletlerin meydana getirdiği askeri birliğe teslim etmek zorunda bırakılmıştır. Böylece Balkanlarda kendilerini kahramanca savunan son Türk kalesi de elden çıkmıştır.

Bu arada büyük devletlerin temsilcilerinden oluşan Londra Konferansı görüşmeleri sonunda hazırlanan barış antlaşması, Osmanlı ve Balkan devletleri tarafından kabul edilerek 30 Mayıs'ta imzalanmıştır. Buna göre;

- Edirne dahil olmak üzere Midye-Enez Hattı batısında kalan yerler Bulgaristan'a,
- Selanik, Güney Makedonya ve Girit Yunanistan'a,
- Kuzey ve orta Makedonya Sırbistan'a,
- Arnavutluk'un bağımsızlığının tanınmasına,
- Bu olaylar sırasında tarafsız kalmış olmasına mükafat olarak Silistre'nin Romanya'ya verilmesine karar kılınmıştır.
- Ege Denizi'nde Osmanlı hakimiyeti devam edecekti.
- Girit Adası sorunu Osmanlı ile büyük devletler arası hakimiyeti ile devam edecekti.

Böylece I.Balkan Savaşı Osmanlı Devleti'nin Balkanlarda bulunan toprakları paylaşılmak suretiyle bitmiş oluyordu.

Savaş sonrası;

Londra Antlaşması ile Bulgaristan, Edirne ve Dedeağacı alması, ayrıca Ege Denizi'nde sahile sahip olmasıyla en kârlı devlet olarak ortaya çıkıyordu. Bu durum Romanya ve diğer Balkan İttifak Devletlerinin birleşmesine sebep oldu.

Zafer payının bölüşmesinden doğan anlaşmazlık Osmanlı Devleti'nce bilinmekte idi. Aralarında bir savaş çıkması halinde, Osmanlı Devleti ne tarz bir tutumda bulunacaktı. Bunu saptamış ta değildi. Memleketin yeni bir savaşa girmesi için şartlar elverişli bulunmuyordu. Siyasi partiler arası didişmeler, Balkan felaketinden alınacak bir ders yok gibi sertleşip gitmekteydi. Hürriyet ve İtilafçıların kurdukları bir pusu ile Sadrazam ve Harbiye Nazırı Mahmut Şevket Paşa 11 Haziran'da sukasta uğramış, yerine Sait Halim Paşa Hükümeti kurulmuştu. Hükümet mali sıkıntı içinde idi. İstanbul, Rumeli'den kopup gelen göçmenler, yaralılar ve hastalar ile doluydu. Bū-

Fotoğraf Kaynak: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/c6/Ottoman_re-dif_soldiers.jpg

tün bunlardan başka Londra Antlaşması, büyük devletlerin garantisi altında imzalanmış olduğu için, antlaşma hükümlerine ters düşecek bir savaşa girmek oldukça güç ve sonucu karanlık girişim mi olurdu?

II. BALKAN SAVAŞI

Fakat çok geçmeden durum birden değişti. Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkan topraklarının paylaşılması sırasında en büyük payı alan Bulgarlara karşı, Sırp ve Yunanlıların aralarında anlaşmasını anlayan Bulgarlar, 26 Haziran'da hemen saldırıya geçince Romanya'da Bulgarlara saldırmıştı. Osmanlı Devleti de Bulgaristan'a karşı girişilen bu harekete katılarak 21 Temmuz'da Edirne'yi geri almıştır.

İkinci Balkan Savaşı 40 gün sürmüştür. Her tarafta yenilen Bulgaristan barış isteğinde bulunarak 10 Ağustos 1913'te imzalanan Bükreş Antlaşması ile barış sağlanmıştır.

29 Eylül 1913'te Bulgaristan ile Osmanlı Devleti arasında İstanbul Antlaşması imzalanmıştır. Ege kıyısında bulunan Dedeağaç Bulgarlara kalmak üzere Meriç Hattı sınır kabul edilmiştir.

- 14 Kasım 1913'te imzalanan Atina Antlaşması ile Yunanistan,
- 14 Mart 1914'de imzalanan İstanbul Antlaşması ile Sırbistan

ve Osmanlı Devleti arasında Balkan Savaşları sonrası münasebetler düzenlenmiştir.

Savaşın Safahatı

II. Balkan Savaşı başladığı sırada Londra Barış Antlaşması'nın üzerinden iki ay geçmişti. Bu zaman içinde savaşan ülkeler henüz ordularını terhis etmemişti. Osmanlı ve Bulgar ordularının Midye-Enez Hattı gerisine çekilmesi, sınırın kesin olarak sağlanmasına kadar ertelenmişti. Bu durum barış devrine girilmesinden çok bir ateşkes devrinin geçirilmekte olduğunu andırıyordu.

Balkan ittifakı devletleri arasında toprak paylaşımından doğan anlaşmazlık sebebi ile, bir savaş olabileceği ihtimali bilinmekle birlikte, Osmanlı Devleti ne tarz bir davranış içerisinde olacağını saptamış değildi.

Bununla beraber Talat Paşa'nın başında bulunduğu İttihatçı grubu, fırsatlardan faydalanarak savaşa girmeyi Edirne'yi geri almaya taraftardı. Savaşın gelişmesi ve Bulgar kuvvetlerinin yenilmesi, İstanbul'da savaşa girme düşüncesini kuvvetlendirdi. Hükümette fikir birliği sağlandıktan sonra Reji İdaresinden istikraz (borçlanma) yapıldı. Başkomutan İzzet Paşa gerekli hazırlıkları yaptı. Ustalıkla hareket edilerek 6 Temmuz'da, büyük devletlere Edirne'den sözü edilmeksizin, henüz sınırları çizilmemiş olan Midye-Enez Hattına kadar

Fotoğraf Kaynak: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/dd/Georgios_Averof.jpg

yürüyeceği duyuruldu. Osmanlı kuvvetleri yeni ürkütmeleri aldırış etmeden Midye-Enez Hattına ilerleyerek Bulgarları geri çekilmeye zorladı.

Bu sırada iki olay gelişti. Birincisi, 13 Temmuz'da Yunanistan Dedeoğaçı aldı ve Edirne üzerine yürüyecekleri ihtimali belirdi. İkincisi, Bulgar kuvvetlerinin Sırp ve Yunan karşısında tutunamaz duruma düşeceklerini anlayan Bulgar Kralı 17 Temmuz'da Romanya Kralı'na barış için başvurması idi.

19 Temmuz'da Osmanlı Hükümeti, Bulgar işgali altında bulunan Türklerle yapılan zulümü önlemek, İstanbul'un güvenliğini sağlayacak bir sınıra erişmek için, ordusuna Midye-Enez Hattı'na geçme emri verdi. Bildirimde Meriç'in sağ sahiline geçilmeyeceği de belirtilmişti. Bir gün sonra Türk kuvvetleri direnme görmezsizin Edirne'yi geri alınmış oldu.

Batı Trakya Sorunu

Ordunun Edirne üzerine yürüdüğü sırada Osmanlı Hükümeti büyük devletlere Meriç Nehri sağ kıyısının aşılmayacağı teminatını vermişti. Batı Trakya; Edirne Vilayeti, Ortaköy-Kocaeli Kazaları ile Dedeoğaç ve Gümülcine Sancakları'nı kapsıyordu. Nüfusun %90'ını Türk ve Müslüman idi.

I. Balkan Savaşı sırasında Bulgarların elinde kalmıştı. II. Balkan Savaşında Bulgar askerlerinin önemli kısmı Sırp ve Yunan ordularına karşı gönderilmiş olduğundan, Batı Trakya

irili ufaklı çetelerin hareket alanı durumuna girmişti.

Hükümetin Batı Trakya'yı gözden çıkarması, ordunun genç subayları arasında hiç olumlu karşılanmadı. Bu bakımdan Teşkilat-ı Mahsusa (özel teşkilat) adlı, yarı resmi ve ordu dışında bulunan milis kuvvetleri ile Batı Trakya sorununu çözmeye giriştiler. Teşkilat yöneticileri cesur ve atılgan kimselerdi. Aralarında Süleyman Askeri, Yüzbaşı Reşit, İzmirli Eşref (Kuşçubaşı) ile kardeşi Sami ve Yüzbaşı Fehmi bulunuyordu. Kuşçubaşı Eşref Enver Paşa'nın güvenini kazanmış, onun aracılığı ile ordu komutanları ve ittihatçılar ile temas kuruyor ve onlardan yardım görüyordu.

Teşkilat-ı Mahsusa Batı Trakya'lılar ile iş birliği yapıp, bölgeyi Bulgar çetelerinden temizledi. Bu işi "Garbi Trakya Teşkilatı Milli Komutanlığı" adıyla başardı. Sonra "Batı Trakya Bağımsız Geçici Hükümeti" kurmaya muvaffak oldu. Hükümetin merkezi Gümülcine idi. Dedeoğaç, İskece, Ecirdere, Darıdere, Kırçali, Koşukavak şehirleri ile diğer bazı ilçeler sınırları içinde kalıyordu. Bağımsız hükümet hem Osmanlı Hükümeti hem de büyük devletler ile temas kurarak kendini tanıtmaya çalıştı. Temmuz-Eylül ayları arası varlığını devam ettirdi.

Osmanlı Hükümeti, Bulgarları Edirne üzerinde hak iddialarından vazgeçirmek, ayrıca büyük devletlerin müdahalesini önlemek amacı ile Eşref Kuşçubaşı, Süleyman Aske-

ri ve arkadaşlarını Batı Trakya'nın Bulgarlara devredilmesine güçlükle ikna etti.

(İkinci Batı Trakya Hükümeti 27 Eylül 1917'de kuruldu. Osmanlı Hükümet politikası ağır basınca dağılmak zorunda kaldı.

Üçüncü kez Batı Trakya Hükümeti 17 Ekim 1919'da kuruldu. 23 Nisan 1920'ye kadar Cumhurbaşkanı Peştreli Tevfik Bey oldu. Bulgaristan tanıyarak elçi ve ateşe gönderdi. Batılı devletlerin baskısı ile Yunan eline geçti.)

Büyük Devletlerin Davranışı

Edirne'nin geri alınması ve Batı Trakya olayları, büyük devletleri küplere bindirdi. Londra Antlaşması'na saygı gösterilmesinden yana olan İngiltere, anlaşmanın Osmanlı tarafından bozulmasına karşın hid-dete kapılmış, İstanbul temsilcisi ile tehdit yağırdıyordu. Batı Trakya şöyle dursun, Edirne'nin Türklerde kalmasını çok görüyordu. Sanki buraları asırlar boyu Osmanlı toprağı değildi. Asya vilayetlerinde reform yapılması için vaat etmiş olduğu yardımlardan vazgeçeceğini söylüyordu. Bu ifadeyle, sözü geçen vilayetlerin paylaşılması gibi saklı bir tehdit olmasına rağmen, Türkler bu kez sonuna kadar dayanmaya kararlıydı. Yardım vaat edip sonra bir emrivaki ile Kıbrıs'ı işgal etmesini Türkler sanki unutmuştu.

Bu kez Enver Paşa ile Başkomutan Vekili İzzet Paşa "Edirne'yi bırakmayacağız ve yardım da almayacağız" diyerek Edirne geri verilmedi. Osmanlı Hükümeti "Midye-Enez sınırı ile İstanbul ve Boğazların güvenliği sağlanamaz" diyerek tehditleri reddetti.

İngiliz Hariciye Nazırı E. Grey, "Kurtarılmış bir Hristiyan memleketi tekar Müslümanların eline geçemez" tekerlemesini söylüyordu. Anadolu'nun taksimi ve nüfuz bölgelerine ayrılma yolunda İngiltere'nin yardımını sağlama peşine düşmüş olan

Almanya ve Avusturya Hükümetleri İngiltere'yi destekliyordu. Fransa ile İtalya'da bunlara destek veriyordu. Türkleri boyun eğdirmek için mali boykot, daha sonra ablukadan söz ettiler. Fakat Osmanlı direnmesi karşısında fiili müdahalede bulunmadılar.

Türk-Bulgar Barış görüşmeleri 1913 Eylül ayında İstanbul'da başladı ve 29 Eylül'de imzalandı. Antlaşmaya göre; Türk-Bulgar sınırı Midye-Enez Hattı yerine Meriç Nehri sağ kıyısı, Edirne, Kırklareli, Demetoka Türkiye'de kalmak üzere yeni bir sınır tanındı. Karadeniz cihetinde küçük bir bölge ile Ege kıyısında Dedeağaç etrafında dar bir bölge Bulgarlara bırakıldı.

Bulgaristan'da kalan eski Osmanlı topraklarında bulunan Müslüman ahalî, dört yıl süre içinde Bulgar uyruğuna geçecek, sahip oldukları yönetim ve siyasal haklara, ayrıca din ve gelenek özgürlüğüne sahip olacaklardı. Buna karşılık Osmanlı ülkesinde yaşayan Bulgarlar, diğer Hristiyan cemaatlerin sahip olduğu haklara sahip olacaklardı.

Atina Antlaşması

Bulgar'la antlaşma yapıldıktan sonra Yunanistan ile ilişkileri düzene koymak için Yunanistan'la görüşmeler başladı. Daha önce başlanan kapitülasyon, patrikhane imtiyazları, vakıflar, Rumların askerlik hizmetleri, savaş öncesi Osmanlı Devleti'nin el koyduğu Yunan gemileri konusunda Osmanlı güçlüklerle karşılaştı. Bir ara görüşmeler durma noktasına geldi. Osmanlı Devleti, Bulgar ile müttefik olarak Yunanistan'la savaşmayı göze alınca, yeniden başlayan görüşmeler ile 14 Kasım'da Atina Antlaşması imzalandı.

Antlaşmaya göre; kapitülasyon ve patrikhane imtiyazları, savaş öncesi gibi bırakıldı. Rumların askerlik istekleri dikkate alınmadı. Sultan Abdülhamit'in Yunanistan'daki emlak işi ile Yunan gemilerine el konulma

sorunu Lahey Adalet Divanı'na gönderilmesi kabul edildi. Müslümanların, Bulgaristan ile yapılan antlaşmaya benzer statüye tabi olacakları kararlaştırıldı. Vakıflar, cemaat yönetimine aynen bırakıldı.

Ege Adaları

Atina anlaşması; Osmanlı ile Yunanistan arasında resmi bir barış antlaşmasından öteye gidemedi. Adalar iki devlet arasında birbirlerine karşı düşmanca bir sorun olarak kalmış oluyordu. Türkler bu adaları Anadolu'nun güvenliği için geri almak istiyor. Yunanistan ulusçuluk ilkesine dayanarak onlardan vazgeçmek istemiyordu. Kaldı ki bu sorunu çözüme işi iki devlete de bırakılmış değildi. Büyük devletler, bu işin çözümünü üzerlerine almışlardı.

İstanbul basını, adalar bırakılmadığı takdirde savaştan söz ediyordu. Fakat böyle bir savaşa donanma gerekirdi. Oysa Abdülhamit Dönemi'nde ihmal edilmiş donanma, Yunan donanmasına karşı koyacak durumda değildi. İtalya işgal etmiş olduğu 12 adayı Yunan'a vermek istemiyor ve bunun için direniyordu. Bu adaları Trablusgarp Savaşı sırasında işgal etmiş olduğunu, Türklerle yapılan Uşi (Ouchy) Antlaşması ile bunları Osmanlı Devleti'ne geri verdi. Ancak, adaların Yunan tarafından işgal edilebileceği düşüncesiyle savaşın sonuna kadar İtalyanlarda kalması uygun görüldü. İtalya direnişi karşısında, büyük devletler 12 ada üzerinde kesin kararı, Uşi hükümlerinin tüm olarak yürütülmesinden sonraya bırakarak işin içinden çıktılar (11 Ağustos 1913).

Yunan işgalinde olan Ege Adalarına gelince; bu konuda büyük devletler, Osmanlı Hükümetine yazılı ve sözlü birçok nota vermek suretiyle Yunan tezini kabul ettirmeyi zorladılar. Fakat her defasında Anadolu'nun güvenliği sebebi ile bir direnme gösterildi. Nihayet 14 Şubat 1914 tarihli notalar ile Osmanlı Devleti'nin direnmeden vazgeçmesi ile İmroz,

Bozcaada ve Meis adaları Osmanlı'ya verilerek, işgal altında olan öteki adalar, askersiz duruma getirilmek şartıyla Yunanlılara verilecekti. Bab-ı Ali'nin itirazına rağmen bu fiili durum devam etti.

İRDELEME

I.Balkan Savaşı; Balkan devletleri aralarında yapmış olduğu anlaşma isteklerini Osmanlı Devleti'ne bildirdiler. İstekleri kabul edilmeyince savaş açtılar.

Osmanlı Genelkurmayı, savaş tehlikesini bildiği halde, askerin bir kısmını terhis etmişti. Bu bir yanılgı idi. Ayrıca ordu içinde komutanlar arası anlaşmazlık vardı. Bu sebeplerle hemen her cephede Osmanlı Ordusu yenilgiye uğradı. Kısa süre içinde Balkanlarda kalmış olan son toprak parçaları da kaybedildi. Her ne kadar bazı cephelerde kahramanca çarpışmalar olsa da birlikler arasında uyum olmadığından istenilen sonuç alınamadı. 1912 sonlarında Bulgarlar Çatalca'ya kadar ilerlediler.

Kısa süre öncesine kadar Osmanlı egemenliğinde yaşayan Sırlar, Karadağlı ve Yunanlılar, Makedonya'yı işgal etmişlerdi. Bu arada Arnavutlar da ayaklanıp bağımsızlığını ilan etti. Böylece Osmanlı varlığı Balkanlarda sona ermiş oluyordu.

Ortaya çıkan bu durum karşısında Avrupa devletleri, Balkanların yeni haritasını belirlemek için Londra'da Konferans topladılar (Aralık 1912). Konferansta Osmanlı Devleti Midye-Enez hattını sınır olarak kabul etti. Balkan toprakları paylaşıldı.

Bu görüşmeler devam ederken İstanbul'da İttihat ve Terakki Partisi hükümet darbesi düzenledi. 1918 yılına kadar iktidarda kaldı.

II.Balkan Savaşı; Londra Antlaşması'nda en büyük payı Bulgaristan almıştı. Öteki Balkan ülkeleri bu durumdan memnun kalmamıştı. Kısa

bir süre sonra aralarında anlaşarak Bulgaristan'a savaş açtılar. Bulgarlar yalnız kalmıştı. Yunan, Karadağ ve Sırlar dan sonra birinci savaşa katılmayan Romenler de Bulgar'dan pay almak için savaşa girdiler. Bulgar orduları birçok cephede savaşmak zorunda kaldı ve yenilmeye başladılar. Bu durumdan yararlanan Osmanlı orduları Midye-Enez sınırını aşarak Kırklareli ile Edirne geri alındı. Bu oldu bittiyi Bulgarlar kabul etmek zorunda kaldılar. Bir süre sonra Bulgarlar ile yapılan barış antlaşması ile bugünkü sınırlar içinde Doğu Trakya yeniden Türk topraklarına katıldı.

Balkan Savaşları sonunda Osmanlı Devleti, Arnavutluk ile Makedonya, Batı Trakya ve Ege Adalarını bırakmak zorunda kaldı.

Sonuç: Bu savaşlar, Osmanlı Devleti'nin ne kadar güçsüz kaldığını ve toprakları üzerinde kurulmuş olan küçük Balkan devletleri ile dahi başa çıkamadığını gösteriyordu.

BALKAN SAVAŞI SONUÇLARI

Balkan yenilgisinin getirmiş olduğu sonuçlar; sınırların daralması, prestij kaybı, ulusçuluk düşüncesinin uyanışı ile İttihat ve Terakki Partisi'nin iktidara gelmesidir.

Dış planda ise; Osmanlı Devleti'nin Asya topraklarının paylaşılma fikri ile Doğu Avrupa'da dengesizliğin ortaya çıkmasıdır.

a. Toprak Kaybı;

1683 İkinci Viyana kuşatmasından sonra başlamış olan Osmanlı Devleti geri çekilmesi I. Balkan Savaşı sırasında İstanbul kapılarına kadar gelip dayanmıştı. İstanbul halkı ilk defa düşman top sesini işitmiş ve korku geçirmişti. II Balkan Savaşı'nda Edirne'nin geri alınması ile İstanbul ve Boğazların güvenliği sağlanmış oldu. İstanbul Antlaşması ile saptanan bu sınırın dışında kalan Batı Trakya, Makedonya ve Arnavutluk

ile Ege Adaları elden çıkmış oluyordu. Bu suretle Devletin batı sınırları da daralmış oluyordu.

b. Prestij Kaybı;

İmparatorluğun moral kaybı büyük olmuştur. Trablusgarp'ta İtalya'ya karşı gösterilen başarılı savunmanın etkisi altında kalan kamuoyunda, Türklerin Balkanlarda üstün olduğu ve savaşın kazanılacağı umudu vardı. Savaşın bozgunla sonuçlanması Türk Ordusu'nun dillere destan olan şöhretini yitirmesine neden oldu. Edirne, İşkodra ve Yanya'nın kahramanca savunulması, II Balkan Savaşı'nda Edirne'nin geri alınması önemli olaydı. Fakat bu yönü pek az kişilerce takdir edildi.

Gerçek yenilgi, Osmanlı Ordusunu mağlup eden düşmanın askeri ilim ve sanat üstünlüğünden ziyade yüksek komuta yetersizliği, açlık, teşkilatsızlık ve siyasetin orduya bulaşmış olmasıydı. Prestij kaybında düşmanın propaganda etkisi de büyük olmuştur. Batı ülkeleri siyasi edebiyat ile iftira, kin, intikam mahsulü fikir ve duyguları ustalıkla kullanmıştır. Haç'ın, Hilal'e karşı dövüştüğünü ileri sürerek, emperyalist hırsıyla her türlü barbarlığı göstermişler ve Türkleri yok etme facialarının her türlüşüne girişmişlerdir.

c. Ulusçuluk Fikirlerinin Uyanışı;

Balkan Savaşları'nın, Türkler üzerinde yaptığı moral çöküntüsü korkunç olmuştur. Kimileri artık her şeyin bittiğini ve istikbalen bir şey beklemenin boş olduğu kanısına sahip olmuştur. Olup biteni kadere bağlayan büyük çoğunluk kayıtsız kalmıştır.

Aydınlar arasında ülkücü grup, hakkin kuvvete üstün olduğu fikrine bağlı olarak, yeni bir kurtuluş ve kalkınma yolu aramaya koyulmuştu. Sınırları daraltılmış Devlette daha yoğun duruma gelen Türk Ulusunu uyandırmak ve uyarmak için Osmanlılığı bırakarak, ulusçuluk ilkesine yönelme olmuştur. Şairler, yazarlar, gazeteler

bu ilkeyi işlemekle Türkçülüğün fikir ve ruh temelini atmışlardır.

d. Osmanlı Asya'sı Memleketlerin Paylaşılma Fikirleri;

Balkan ittifakı yapan devletlerin Osmanlı Avrupa topraklarını kaybetmesi/paylaşımı, büyük devletlerin iştahını kabarttı. Avrupa'da aralarında taksim edilecek toprak kalmadığından gözlerini Asya'daki Osmanlı vilayetlerine çevirdiler.

Rusya Ermenistan'a, İngiltere Arabistan'a, Fransa Suriye ve Lübnan'a çıkararak yerleşeceklerdi. Almanlar kendilerine bir pay ayrılması için İngiliz rızasını kazanmaya koyuldular. İtalya Avusturya ve Romanya, dost ve düşman bütün devletler İstanbul'u göz altında tutuyordu. Öyle ki, Asya vilayetleri ile Anadolu, bütün Avrupa devletlerini kapışma durumuna getirmiş, her çeşit rekabete açık Akdeniz olmadık surette bir savaş haline sanki gelmişti. Osmanlı Devleti'nde bir çözülme başlayınca Ruslar Doğu Anadolu'ya sarkacaktı.

Bu korkunç paylaşım tablosunda birinci dünya harbinin hülyası yatıyordu.

KAYNAKÇA

- Sabah Genel Kültür Ansikl. cilt 1 sh 232
- 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi Cilt 1 Prof Dr. Fahir Armaoğlu
- Büyük Osmanlı Tarihi cilt 3 sh 343 Ord. Prof. Enver Ziya Karal
- İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Mükerrrem K. Su-Prof Dr. Ahmet Mumcu
- Meydan Larousse Cilt 2 sh 117 Okul kült. ansikl. cilt 1 sh. 156
- Osmanlı İmparatorluğu, Erhan Afyoncu
- Tarihte Türk Devletleri, Milliyet Kült. Yayın.
- TC. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük sh 306
- Temel Britannica Cilt3 sh 7
- Vatan, Osmanlı Tarihi, İmparatorluğun Son Yılları